

EMO'nun 54. kuruluş yıldönümünde ESM ile birlikte yapılan ortak basın toplantısında enerji alanında 2008 yılı değerlendirildi...

ÖZELLEŞTİRME, YATIRIMSIZLIK, KARABORSA ve ZAM YILI

Elektrik Mühendisleri Odası'nın (EMO) 54. kuruluş yıldönümünde, EMO 41. Dönem Yönetim Kurulu Başkanı Musa Çeçen ile Enerji, Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası (ESM) Genel Başkanı Kemal Bulut ortak bir basın toplantısı düzenleyerek, 2008 yılında enerji alanında yaşanan gelişmeleri değerlendirdiler. Elektrik zamlarına ve nükleer ihale sürecinin tek bir firmayla devam ettirilmesine tepki gösteren EMO ve ESM, Aydın-Denizli-Muğla illeri dağıtım hizmetinin 17 yıl önceki görevlendirmeye dayanarak özelleştirilmesinin ardından devir sürecinde kamu zararına yol açan uygulamaları ortaya koydular.

EMO'nun 54. kuruluş yıldönümü olan 26 Aralık 2008 tarihinde EMO Genel Merkezi'nde düzenlenen ortak basın toplantısı metnini EMO Yönetim Kurulu Başkanı Musa Çeçen ve ESM Genel Başkanı Kemal Bulut okudu.

Elektrik Mühendisleri Odası 54 Yaşında...

EMO 41. Dönem Yönetim Kurulu Başkanı Musa Çeçen, basın toplantısına başlarken, EMO'nun 54. kuruluş yıldönümü olması nedeniyle mühendislik mesleği ve Oda çalışmalarına ilişkin bilgi verdi. "Mühendislik mesleğinin tarihsel gelişimine bakıldığında Türkiye'de ciddi bir deneyim ve birikimin sağlandığı açıktır" diyen Çeçen, piyasalaştırma anlayışının mühendislik mesleğini de ciddi açmazlarla karşı karşıya bıraktığına dikkat çekti. Çeçen, "Ülkemizin iyi eğitilmiş mühendisleri bugün düşük

ücretle ve işsizlikle karşı karşıyadır. Küresel kriz ortamı bu sorunları derinleştirirken, siyasal iktidarın ne yazık ki çözüm arayışında dahi bulunmadığı görülmektedir" diye konuştu.

Musa Çeçen, EMO'nun anayasal ve yasal temele sahip kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olarak yargı gözetimi altında yapılan seçimlerle belirlenen yönetim organlarıyla idare

edilen demokratik bir kitle örgütü olduğunu anlattı. İlk Genel Kurulu'nu 26 Aralık 1954 tarihinde yapan EMO'nun bugüne kadar kendisine yasalarla verilmiş olan görevleri kamu yararı çerçevesinde yerine getirdiğini ve getirmeye de devam edeceğini vurguladı. Ülkemizin en önemli mühendislik disiplinleri arasında yer alan elektrik, elektronik, bilgisayar ve biyomedikal mühendislerinin üye olduğu EMO da

dahil olmak üzere TMMOB ve bağlı odalarına yönelik son günlerde siyasal iktidarın saldırı ve karamalarını yoğunlaştırdığını ifade eden Çeçen, "Bunun temel nedeni ise AKP iktidarının, ülkemizi içine düşürdüğü açmazlar karşısında çözüm üretmek yerine saldırgan davranışlarla etki yaratmaya çalışmasıdır. EMO; 54. kuruluş yıldönümünü tüm bu baskılara karşın kamu yararını temel alan ve bilimin kamunun hizmetinde olması gerektiği anlayışıyla kutlamaktadır" diye konuştu.

2008 Yılı Bilançosu

Musa Çeçen, enerji alanında 2008 yılında yaşanan gelişmeleri, "Siyasal iktidarın enerji alanında yürüttüğü politikalar sonucunda bugün ülkemiz elektrik enerjisi alanında yatırım açmazı, özelleştirmelerin ve piyasacı anlayışın dayattığı yüksek zamlar, nükleer santral gibi ayakları yere basmayan projelerle çevrelenmiştir" sözleriyle özetledi.

"2008 yılı enerji alanında özelleştirme, karaborsa, zam ve yatırımsızlık yılı olmuştur" saptamasını yapan Çeçen, yönetsel anlamda da ciddi bir kaos olduğunu, planlama ve denetim mekanizmalarından söz dahi edilemeyecek bir yapılanma oluşturulduğunu söyledi. Çeçen, enerji alanında 2008 yılında yaşanan gelişmeleri ayrıntılı olarak şöyle değerlendirdi:

"Öncelikle yatırım planlaması açısından bakılacak olursa tam bir başıboşluk yaşandığı ortaya çıkmaktadır. Kamu yatırım yapmamakta, özel sektöre 'ulufe' gibi dağıtılan lisansların hiçbir denetimi dahi bulunmamakta, küresel krize neden olan finansal spekülasyona benzer bir şekilde Türkiye'de de enerji alanında manipülasyon ve spekülasyonlar yaşanmaya başlamıştır."

TEİAŞ'ın 2008-2017 Üretim Projeksiyonu çalışması, küresel kriz olmasa da Türkiye'nin enerji krizi nedeniyle sanayi başta olmak üzere ekonominin çarklarının çevrilemeyeceğini göstermektedir. Düşük senaryoda

kabul edilen yüzde 6.6'lık enerji talep artışı dikkate alındığında, var olan santrallerin 2010'dan itibaren enerji talebini karşılayamayacağı, inşa halinde olan santraller de devreye alınabilse bile 2010 yılının çok az bir yedekle talebi karşılayabileceği, lisans almış projelerin de hayata geçirilebileceği varsayılırsa da 2013 yılında enerji açığının oluşacağı öngörülmektedir.

Teşvikli Sistem Sonuç Vermedi

Yatırımsızlık enerji kaynağı yokluğundan değil, enerji alanında uygulanan küresel sistemin dayattığı politikardan kaynaklanmaktadır. Ülkenin ciddi düzeydeki kömür, hidrolik ve rüzgar potansiyeli böylesi bir yapılanma içerisinde değerlendirilememektedir. 22 Ağustos 2006 ve 26 Haziran 2008 tarihlerinde 2 kez ihaleye çıkarılan Afşin-Elbistan C-D santrallerinin özel sektör tarafından yapılması için defalarca şirketlerle masaya oturulmuş, süre uzatımı yapılmış, taleplerine yönelik yasa, şartname gibi hukuki belgelerde ihale sürecinde değişikliklere gidilmiş olmasına rağmen, son yapılan ihale de Eylül 2008 tarihinde yine iptal edilmiştir. Yatırım için şartları beğenmeyen şirketlerin, son ihalede ise yatırım açığıyla oluşan pahalı enerji fırsatından yararlanarak oldukça yüksek fiyat talep ettikleri için ihale sonuçlandırılmamıştır.

Enerjide Finansal Spekülasyon HES'lerle Başladı

Hidroelektrik santralleri (HES) açısından duruma bakıldığında ise, Yenilenebilir Enerji Kaynakları Yasası kapsamında fiyat ve alım garantisinden yararlanmak üzere küçük derelere başvuruların yoğunlaştığı, dolayısıyla ülke enerji ihtiyacı değil karlılığın garanti altına alındığı bir yapılanma ortaya çıkmıştır. Bunun da ötesinde "HES lisans furusu" başlamış, spekülatif lisans alım-satım işleri yoğunlaşmış, gazetelere düşen ilanlarla lisans ticareti yapılır olmuştur.

Dışa Bağımlılıkta Yeni Tehditler

Yerli ve yenilenebilir kaynaklar bu yapı içerisinde atıl beklerken, kamu zararına yol açan YİD-Yİ dönemlerindeki gibi yeniden doğalgaz ve ithal kömür furusu başlamıştır. Elektrik üretiminde zaten yüzde 45'ler düzeyinde olan dışa bağımlılık sorunu, ne yazık ki dış kaynaklı yeni santral planlamalarıyla birlikte nükleer santral ihalesiyle de perçinlenmiş durumdadır. Büyük gürültülerle yapılan Akkuyu nükleer santral ihalesine yalnızca Rus Atomstroyexport, Inter Rao ve Park Grubu ortaklığı teklif vermiş olmasına rağmen bir şirketle ihale süreci devam ettirilmektedir. İhalenin ikinci aşaması olan TAEK kriterleri süreci 19 Aralık 2008 itibarıyla tamamlanmış, TAEK ölçütleri uygunluk belgesi verilmiştir. Bu ihalenin üzerine de ülkenin içine sokulduğu enerji darboğazının gölgesi şimdiden düşmüştür. Rus şirketinin Ermenistan'daki Metsamor nükleer santralını işlettiği ve Ermenistan'dan Türkiye'ye ucuz elektrik ithalatı yapılacağı beklentisinin ihale sürecinde etkili olduğu belirtilmektedir.

Kamu Sirtından Piyasa

Bu yapılanma içerisinde AKP iktidarının bulduğu çözüm ise küresel kriz ortamında kapitalist sistemin kendisini kurtarmaya yönelik olarak devreye soktuğu kamu kaynaklarıyla sermayenin fonlanması uygulamasının bir alt versiyonunun devreye sokulması, faturanın da elektrik kullanıcılarına çıkarılması olmuştur. Elektrik Piyasası Kanunu'nda 29 Temmuz 2008 tarihinde yapılan değişiklikle, sermayenin enerji alanında yatırım yapmasına yönelik olarak kamu kaynaklarının seferber edileceği özel ihale modelleri yaratılmış, dağıtım özelleştirmeleri devam ettirilerek kamunun zararının katlanacağı bir yapılanmaya doğru adımlar atılmıştır."

Yeni Bir AKTAŞ'a Doğru

ESM Genel Başkanı Kemal Bulut ise, enerji darboğazını daha da açmaza sürükleyecek dağıtım özelleştirmeleri ile Başkent, Sakarya, Meram ve Aras dağıtım bölgelerinin satışının yapıldığını anımsattı. Bulut, 17 yıl önce yapılmış ihale bile olmayan görevlendirme kararına dayanılarak Aydın, Denizli ve Muğla illerinin dağıtım hizmeti AYDEM adlı özel şirkete hukuki yeni sorunlarla birlikte devredildiğine dikkat çekti. "Devrin ardından yaşanan gelişmeler ise ne yazık ki yeni bir AKTAŞ örneğine doğru gidildiğini göstermektedir" diyen Bulut, Aydın, Denizli ve Muğla illeri dağıtım hizmetinin AYDEM şirketine devri sırasında kamu zararına yol açan uygulamayı şöyle aktardı:

"Kamu kuruluşu olarak AYDEM'e devir öncesinde Aydın, Denizli ve Muğla illerindeki dağıtım hizmetini yürüten Menderes Elektrik Dağıtım A.Ş., 22 Aralık 2008 tarihinde TEDAŞ'a yaptığı başvuruyla daha devredileli birkaç ay olmadan nasıl kamu zararına işlemler yapıldığını ortaya koymuştur. Devir Kurulu Başkanlığı'na teslim edilen dağıtım hizmeti karşılığında alacak miktarını gösteren satışlara ilişkin şirketin kararına uygulayarak, kamu alacağını tahsil etme olanağı elde ettiği belirlenmiştir. Yapılan işlemle 9 milyon 28 bin 423 kilovat saat elektrik karşılığı olan 1 milyon 818 bin YTL'lik tamamı TEDAŞ alacağı olan Aydın, Denizli ve Muğla illerindeki satışlara ilişkin 15 Ağustos 2008 tarihli devirden önceki faturaların iptal edilerek, iptal tarihleri de son okuma gibi kabul edilerek, kamu alacağı açısından bir karmaşa yaratılmıştır. Şirket, hakkı olmayan bir alacağa son okuma tarihini değiştirerek ortak olmuştur. Menderes Elektrik Dağıtım, bu uygulama ile kurum zararının ne kadar olduğunu tespiti için iptal edilen faturaların tamamının oluşturulacak bir heyetçe tek tek incelenmesini ve AYDEM şirketinden tahsilat yapılmasını istemektedir. Üstelik bu kamu alacağı

üzerinden kamu dağıtım kuruluşu tahsilat yapmış gibi KDV, TRT Fonu ve Enerji Fonu gibi bedelleri de ilgili kurumlara daha önceden ödemiş olduğu belirtilmektedir."

2008'de Karaborsa Rekor Kırdı

Yalnızca özelleştirme uygulamalarının değil, enerji alanının piyasaya bırakılmasının da kamu zararına yol açtığını ifade eden Kemal Bulut, dengeleme ve uzlaştırma yönetmeliği denilen karaborsa sisteminde yaşanan fiyat artışları ve yapılan zamları şöyle aktardı:

"Karaborsada yaşanan fiyat artışları açısından; sistem dengesizlik fiyatı (SDF) denilen gündüz, puant ve gece olmak üzere 3 dönem halinde şirketlerin verdiği fiyatların en yüksek düzeyini gösteren Sistem Marjinal Fiyatı'nın ağırlıklı ortalaması olarak hesaplanan elektrik fiyatındaki artış 2008 yılında rekor düzeye ulaşmıştır. Ocak 2008'de gündüz döneminde megavat başına 169.05 YTL, puant döneminde 177.67 YTL, gece döneminde 148.59 YTL olan SDF; gündüz ve gece dönemi için temmuz ayında 188.24 YTL-155.94 YTL düzeylerine ulaşarak rekor kırarken, puant dönemi için ağustos ayında 181.6 YTL ile tepe düzeyine varmıştır. Böylesi bir ortamdan elektrik satın alma zorunluluğuyla karşı karşıya kalan kamu kuruluşları ciddi bir mali açmaz içerisine sürüklenmiştir. Hükümet, IMF ile yaptığı pazarlıklarda seçim öncesi elektrik fiyatlarına zam yapmamak için enerji alanı da dahil olmak üzere yatırım yapma garantisini vermiştir. Seçimlerin ardından ise AKP Hükümeti, 1 yıl içinde arka arkaya gelen zamlarla geniş halk kesimlerini olumsuz etkileyecek fiyat artışlarına imza atmıştır. 1 Ocak ve 1 Temmuz'da yapılan zamların temmuz ayı başında yürürlüğe giren maliyet bazlı fiyat mekanizması denilen otomatik zam dönemi izlemiş ve otomatik zammın ilk uygulaması ile elektrik fiyatları 1 Ekim 2008'de üçüncü zammı

görmüştür. Böylece 2008 yılında konutlarda kullanılan elektrige faturalara yüzde 56.13 oranında yansıyan zam yapılmıştır."

Ucuzlama Beklentisi Zamla Sonuçlandı

Kemal Bulut, ocak ayında elektrik fiyatlarında ucuzlama beklentisinin de EPDK'nın dağıtım, iletim, perakende hizmet satış bedellerinde artışa gitmesiyle hayal kırıklığına dönüştüğünü belirtirken, şöyle konuştu:

"2008 yılında oldukça yüksek zamlarla karşılaşan yurttaşlar, 2009 yılını da elektrige yapılan yüzde 1.18 zamla karşılamak zorunda bırakılmışlardır. Konut kullanıcıları için yapılan yüzde 1.18'lik zam, tüketici faturalarına yüzde 1.1 olarak yansıtacaktır. Ancak tüketicilere bindirilen gerçek yükün ortaya konulabilmesi için yapılan zamların kümülatif olarak vardığı noktanın dikkate alınması gerekmektedir. Yani 31 Aralık 2007 tarihinde 1 kilovat saat elektrik için her şey dahil olmak üzere 15.810 Ykr ödeme yapan yurttaşlar, 1 Ocak 2009 itibarıyla 24.958 Ykr ödeme yapmak zorunda kalacaklardır."

Zam kararına ilişkin yapılan açıklamalara göre konutlara, aydınlatmaya, tarımsal sulamaya zam yapılırken, büyük sanayiciler için indirimle gidildiğine dikkat çeken Bulut, iletim sisteminden elektrik satın alan demir çelik, çimento, büyük tekstil fabrikaları gibi sayılı sanayi kuruluşlarının yer aldığı tarifede yapılan yüzde 1.57'lik indirimin nedeninin 1 yıllık bir hata olarak dillendirildiğini söyledi. Bulut, "İletim sisteminden elektrik alanların dağıtım sisteminden elektrik alan sanayi kuruluşlarına göre dağıtım ve perakende satış hizmet bedelleri ödemeyerek daha düşük tarifeye sahip olması gerekirken, 1 Ocak 2008 yılında yürürlüğe giren tarifede yanlışlık yapıldığı ifade edilmektedir. Basit bir tarife düzenlemesinde bile 1 yıl boyunca böyle bir hatayı sürdüren kurumların elinde enerji yönetiminin sağlanabilmesi de mümkün değildir" diye konuştu. ◀